

Славица Ракчевић
ВРШАЦ НАШЕГ ДЕТИЊСТВА

Уредник
Зоран Колунџија

Славица Ракчевић

В Р Ш А Ц
НАШЕГ ДЕТИЊСТВА

ПРОМЕТЕЈ
Нови Сад

Посвета

*Сенима мојих родитеља,
мојој сестри Цици,
мојим унукама Маши и Ђурђи.*

ПРИЧЕ

Хлеба и масти

После неколико година подстанарског стажа, којих се сећам само из прича, моји родитељи су купили једну скромну кућу у Брегалничкој улици у Вршцу и то је постала улица мог детињства и младости.

Била је то врло живописна и занимљива улица по саставу својих житеља најразличитијих нација, вера, образовања, животних навика. Ту смо једни поред других живели Срби, Мађари, Румуни, Бугари, Немци, Роми. Већину су чиниле радничке и занатлијске породице са женама домаћицама. Било је неколико службеника, по један наставник и свештеник, а најобразованији је био директор Градског музеја. Контраверзни бизнисмен, један од ретких власника аутомобила и Злата глумица у Вршачком позоришту Стерија представљали су чисту егзотику тог времена. Владала је општа хармонија и толеранција сваке врсте, само смо се ми деца каткад свађали и помало тукли у врло безазленим границама.

Током целе године, велики део времена смо проводили на улици, а за време бескрајно дугог летњег распуста, готово да нисмо ни улазили у куће. Било је много деце сличног узраста, а репертоар дечијих игара богат и занимљив: школице на првом месту, па прескакање конопца, између две ватре и још прегршт игара лоптом, а увече наравно незаобилазне жмурке. Мајке су безуспешно покушавале да нас увуку у кућу, јер чак и кад смо били гладни, ушли бисмо сви као по

команди и убрзо поново излетали напоље са великом кришком хлеба и масти и алеве паприке од горе.

Своје обавезе извршавали смо заједнички: куповина бакалука, хлеба у чувеној пекари Исајловића, одлазак по пијаћу воду. У то време ни једна кућа није имала пијаћу воду, па је задатак нас деце био да у емајлираним кантама доносимо воду са бунара који је имао механичку пумпу а налазио се у дворишту једне велике куће са пуно станара у суседној улици. И обавезе и игра биле су једнако занимљиве за нас, јер су биле колективне и обојене маштом и креативношћу. А поподне смо ишли у чувену локалну посластичарницу код Ђорђевића, на по једну куглу сладоледа, која и данас постоји, где сам водила и свог сина и своје унуке,

Посебан ужитак нам је био гацање по блату после топлих летњих пљускова и прављење топова од тог истог блата. Тада, као ни дуго година касније, наша улица није била асфалтирана мада се налазила у ширем центру града, а ми смо то доживљавали као велику предност.

Скоро сваког дана, а нарочито за време летњег или зимског распуста, свако је чистио испред своје куће, прашину или снег, што је такође била врло привлачна обавеза, јер смо је обављали заједно дружећи се успут. Када зими испред неке куће није био почишћен снег, то је био знак да је породица на путу или да је неко од укућана болестан.

Будући да смо сви сваког дана живели на улици често смо сретали одрасле становнике наше улице када су се враћали са посла и уљудно им се јављали

поздравом: љубим руке и настављали да се играмо. Нисмо имали готово ништа од играчака, а били смо раздрагани баш као да имамо све, јер смо имали једни друге, бујну машту, радост живота и дружења, а то је нешто непроцењиво.

Неко паметан је рекао да су све најбоље ствари бесплатне: љубав, пријатељство, лепа реч, осмех, загрљај, само што се никаквим новцем не могу купити јер нису на продају и немају цену.

Можемо их добити, ако поседујемо честитост и осећај за универзалне вредности, ако умемо то да препознамо, пригрлимо, чувамо, негујемо и умножавамо, онда је цео свет наш.

Дан када сам научила да читам

У време када сам напунила 3 године моја старија сестра, моја Цица је пошла у први разред. Она је у мом раном детињству била центар мог света само у њу сам гледала, дивила јој се и опонашала је у свему. А онда сам изненада остала сама и тужна, нестрпљиво је чекајући сваког дана да се врати кући, па сам одлучила да и ја кренем у школу са њом, не схватајући да то неће бити могуће још 4 дуге године. Ипак сам пошавши у школу од 6 година скратила чекање за пуну годину.

Цица је учила да чита, што јој баш и није ишло глатко, јер сам приметила да после школе проводи много времена сричући речи из буквара, а повремено јој је и тата у томе помагао. Читање је тако постало моја опсесија нешто велико и важно, а за мене потпуно недостижно, кад мојој Цици која све уме и све зна тако тешко иде.

Прво полугодиште је некако прошло, Цица је успешно савладала читање и опет је, пошто је дошао зимски распуст била по цео дан са мном.

Тих година зиме су биле дуге и снежне, па смо се санкале, грудвале, клизале, чистиле снег проводећи по цео дан напољу са буљуком деце из комшилука.

Права идила, чиста радост одрастања у малом граду где су све улице биле претворене у стазе за санкање и грудвање, јер тих година аутомобила на видику готово да није било.

А онда једног преподнева, док је напољу падао густи снег праћен јаким ветром, у нашој топлој кухињи десила се највећа могућа чаролија. Кухиње нашег детињства биле су уједно и трпезарије и дневне собе. Имале су велики кухињски сто на коме су се одвијале све важне ствари, обедовање, учење, породични разговори, друштвене игре, развлачење кора за пите, седење са драгим гостима.

У тој нашој кухињи моја Цица је носећи свој буквар само рекла: хоћеш ли да те Цица научи да читаш?

Сличне реченице слушаћу врло често током следећих година, увек ми је несебично нудила своју помоћ тек тако, да ме обрадује, да ми удовољи, да нешто радимо заједно, да се волимо и да узајамно растемо у сваком смислу. А умела је то на свој маестралан начин тако да је све постајало лако и једноставно кад ми она то открива.

Мало је рећи да сам била невероватно и бескрајно радосна овим њеним предлогом. Отворила је буквар и показала ми је да је свако од 30 слова представљено по једном препознатљивом сликом, чије је почетно слово означено издвојено и посебно исписано испод слике. И данас се живо сећам тих дивних слика: љуљашка Љ, игла И, нос Н, ауто А...

Целог дана нисам испуштала буквар из руку, слова су се смењивала, свако је било нешто најлепше што сам до тада видела и постајало још лепше како сам које препознавала. А онда су слова постала речи, почела сам полако да сричем и схватила да сам научила помало да читам. То осећање чисте врхунске среће тренутак усхићења што знам да читам, а што

ми је тада било најважније на свету, никад нисам заборавила. Управо се дешавао празник над празницима, књига и ја постали смо најбољи и нераздвојни пријатељи за цео живот. Моја Цица ми је оставила најлепшу могућу успомену, трајну и неуништиву. Кад год отворим књигу увек када нешто читам, а то је свакодневна ствар, сетим се да ме је томе научила моја Цица, тако лако и лепо једне давне зиме када сам имала само 3 године и тиме се кандидовала за најбољу старију сестру на свету.

Живот, тај стари лисац, раздвојиће нас за мене врло сурово, јер моја Цица живи већ четрдесетак година у Аустралији, даље од краја света.

Моји пачићи

Једна од највећих и најлепших предности одрастања у малом граду у кући са двориштем и баштом за мене је чињеница да сам била окружена разним домаћим животињама, које сам заволела до обожавања. Ипак највише сам волела пачиће које сам пратила од тренутка кад би се излегли. Сваке године у пролеће моја мама је стављала пачја јаја испод квочке и онда је требало сачекати 3 недеље да би се појавили пачићи. Једва сам чекала да ми мама донесе ту дивну вест да су пачићи почели да се легу. Сместа бих отрчала до гнезда где је лежала квочка и стрпљиво чекала тренутак када би љуска на јајима почела да пуца и да полако извирује малено жуто паченце, слузаво улепљено и неспретно, али за мене неодољиво привлачно. Тренутак рађања новог живота увек је чаробан и непоновљив нешто најдрагоценије на свету, а ја сам имала тај благослов да све то гледам уживо. Чекала сам да се сви излегу и да се мало снађу у новим условима осуше и да постану најлепше жуте пуфнице меког паперја које сам толико волела. Пред очима ми се дешавао тај дивни преображај. Стављала сам их онако сићушне, на мој мали длан и врховима прстију нежно миловала шапућући најлепше речи којих сам могла да се сетим. И тако из дана у дан, волела сам да их гледам сатима и уживам у тим дивним бићима која су полако расла. Били су толико леви са својим малим кљуновима, крилцима и окицама које као да ми се непрестано смеше. Толико сам времена прово-

дила са њима да сам их разликовала свако понаособ, хранила их и мењала им воду у старој шерпи где су се весело брчкали, а онда стресали воду са себе и ширили крилца. Сваког дана сам брже боље трчала код њих весело их дозивајући: ли, ли, ли а они су радосно трчали мени у сусрет, љубав је била велика и обострана. Највише сам волела да за њих донесем главицу зелене салате из баште да је исцепкам и помешам са прекрупом, то је била њихова омиљена храна, а моја велика радост док сам их гледала како једу са апетитом. Кад се наједу гушице би им постале видљиве и накривиле се и онда су били још слађи па сам морала да се уздржавам да их не стегнем јако држећи их у руци. А кад су довољно порасли постајали су шарени и опет још лепши. Знала сам сваку шару и сви су били различити и сви су били најлепши док су се весело гегали по дворишту око мене, а перје им се пресијавало на сунцу у најлепшим бојама.

Ја сам тада наивно мислила да ми гајимо пачиће да их волимо и уживамо у њима, па је тренутак кад је прво од њих завршило у супи за недељни ручак био неизмерно болан али отрежњујући. Живот ће ми у току одрастања донети још много сличних тренутака судара са реалношћу, али онај са пачјим страдањем остаће међу најснажнијим у својој бруталности коју нам свакодневица приређује када смо на извору догађаја.

Ипак, ја сам у свом срцу сачувала ону лепшу страну и често се у животу сећала дивних тренутака проведених са мојим пачићима, драгуљима мог детињства.

Сок од малина

Тог давног лета, педесетих година прошлог века, као шестогодишња девојчица кренула сам са татом из родног Вршца у Врњачку Бању, на своје прво дуго путовање и летовање равно правој авантури. Требало нам је готово цео дан клацкања и преседања из воза у воз да би смо стигли на одредиште. Успут смо се крепили похованом пилетином, незаобилазном у путном јеловнику тог времена и хладном водом из термос боце брижљиво чуване за изузетне прилике. За мене је све то укупно било веома занимљиво и ново и много сам се радовала певушећи у купеу, док је воз споро клопарао кроз нашу лепу Србију.

А када смо најзад стигли у прелепу Врњачку Бању, окупану мирисом тек процветалих липа и жубором чистог и бистрог потока мојој срећи није било краја. Испоставиће се ускоро да је сваки наредни дан био прави празник, све ми се догађало први пут и било потпуно очаравајуће.

Сместили смо се у скромну лепо уређену собу једне приватне куће, а ручавали у малом ресторану за који је тата као и за смештај имао покриће од здравственог осигурања, јер је боловао од тешког облика чира на дванаестерцу.

Први пут сам ручавала у ресторану, први пут се купала у кади чувеног бањског купатила, а не у кориту, први пут се самостално љуљала на великој љуљашци у предивном бањском парку, научила напамет целу

таблицу множења одштампану на полеђини корица свеске, какве су тада биле уобичајене, коју ми је тата купио. Купио је тата и минијатурни шпил карата, много јевтинији од цене стандардног, научио ме да играм таблић да бих вежбала рачун, а резултате сам уписивала новом оловком са гумицом на врху у моју поменуту свеску. Купио је и две необичне чаше једну на расклапање за мене и једну узану градуисану за њега да би дозирао воду коју пије са топлот извора. Иначе пили смо воду са извора Снежник и Слатина, а само тата и топлу лековиту врло непријатног мириса. Фотографисали смо се на мотоциклу испред фотографске радње за успомену и правили пешачке туре до оближњег Гоча. Увече би смо обично седели у парку на нашој омиљеној клупи удисали предиван мирис липа и слушали музику из оближње кафане преко потока. Био је то бесплатан, а врхунски провод за нас.

Тада сам први пут чула и научила да певам две лепе народне песме: “Стаде се цвеће росом китити“ и “У лијепом старом граду Вишеграду”. И данас се озарим кад год их чујем.

Тих дана смо упознали један брачни пар са девојчицом мојих година и они су нас позвали једне вечери на пиће и музику у поменуту кафану. Била сам одушевљена што ћу музику гледати и слушати изблиза и пити своје прво пиће. За тату и мене то би био велики издатак па смо радије паре трошили за воће, по неки сладолед, свеску, шпил карата и чаше. Сели смо за сто, а пред мене је ускоро стигла блистава чаша пуна сока од малина. Нетремице сам га узбуђено гледала и једва одлучила да сркнем први гутљај. Имао је најлепши укус, мирис и боју који се могу замислити.

Баш сам била очарана. Моја нова другарица и ја трчкарале смо весело између столова, загледајући певача и оркестар и повремено свраћале до нашег стола да попијемо мало сока.

Ја сам се трудила да узмем што мањи гутљај да би уживање дуже трајало. Све је било бајковито, нестварно лепо, а онда се зачуо татин глас: Хвала домаћинима, ми треба да кренемо, време је за спавање.

Устала сам послушно и кренула за татом у потпуној неверици шта ми се дешава јер се на столу искрила још половина непопијеног сока. Те ноћи сам тихо, неутешно плакала за мојим соком од малина.

Сваког лета када се пијачне тезге испуне гајбама зрелих малина, осетим неку тиху чежњу за оним соком од пре шездесетак година и велику радост што могу изнова да уживам у мом омиљеном воћу.

Живот је текао даље, а прелепе успомене имају и мој син кога је његов деда, а мој тата, такође водио у Врњачку Бању и моје унуче које њихов тата, а мој син, води често у време одржавања фестивала филмског сценарија. Верујем да ће се традиција наставити.

Од тада сам још много пута била у Врњачкој Бањи, али чари тог давног чаробног лета остале су неупоредиве са већином лепих ствари које су ми се током живота дешавале на путовањима јер сам била безбрижно дете и све око мене је било сасвим ново.

Већ одавно знам да без оног сока од малина ни све остало са мог првог летовања не би било тако специјално, тако драгоцено и тако јединствено, а не би било ни ове моје приче да је са вама поделим.

Камен за маштање

Наша кућа је била једна од најмањих и најскромнијих у нашој Брегалничкој улици, а за мене лепша од сваке палате, јер је имала све оно што највише волим и што ми је потребно. Споља је изгледала баш као кућа са дечјих цртежа улазна капија и један прозор, али њена унутрашњост је откривала велику раскош за леп и садржајан живот оних који траже много више од пуког комфора и луксуза.

Имала је као и већина тадашњих кућа у Вршцу леп пространи ајнфорт у чијем је углу био паркиран бицикл, моје омиљено превозно средство, а на плафону отвор за таван до кога су водиле велике мердевине. Тата је често одлазио на таван да нешто однесе или донесе, а ја сам као невероватно радознало дете само размишљала и замишљала чега све тамо може да има, пошто тата никада није хтео да ме поведе горе, засигурно због мишева, којих сам се панично плашила а он је то добро знао.

Затим се улазило у предње двориште са баштом пуном најразличитијег сезонског цвећа. Сваке године с пролећа мама је сејала и садила неко друго цвеће, а мени је препуштала да редовно заливам башту и ја сам нестрпљиво очекивала шта ће следеће да никне и покаже се у свој лепоти облика и боја. И данас се сећам: петунија, лепог Јове, кадифица, ноћне фрајле, шебоја, пркоса, петлове кресте... Башта је сваког дана мењала свој изглед и велико задовољство је

било гледати све те суптилне промене, ту динамику на делу допуњену лептирима, пчелама, бубицама и цвркутом птица.

У наставку се простирало задње двориште једнако богато животом са оборима пуним прасића и крмачом, шупама и кокошињцима, а свуда унаоколо су се шепуриле коке, пилићи, пачићи и раскошни петлови.

И на крају се улазило у предивну башту пуну воћа и поврћа зелену и шарену. У дну баште доминирао је велики разгранати јоргован и сваког пролећа ширио свој предивни мирис по читавој околини а и по нашим собама јер је тих дана, кад јоргован цвета, на столу увек стајала велика вазна из које се преливао свеже убран јоргован, слика достојна да се нађе на платну неког француског импресионисте.

Свака кућа је имала лепу башту а и све куће из улице паралелне са нашом улицом такође су имале баште које су се међусобно граничиле, тако да сте уласком у своју башту, улазили у једну велику зелену оазу, све је деловало као једна целина, танке жичане ограде између њих готово се нису примећивале од силног зеленила које је бујало на све стране.

Ипак наша башта је била сасвим посебна, имала је близу јоргована један повелики камени блок из два дела виши и нижи, који је подсећао на велику камену фотелју, на којој смо моја Цица и наше другарице и комшинице, а нарочито ја проводиле многе незаборавне тренутке, дружећи се, певајући и густирајући разно слатко воће. Ту су се испредале разне приче, поверавале мале и велике тајне, ковали планови за разне авантуре, училе нове песме и рецитације.

Као врло радознала, често сам и сасвим сама седела на тој топлој каменој фотељи коју су наткривале велике гране још веће крушке из суседне баште правећи диван прошарани хлад и размишљала шта је скривено испод камена, јер он се извесно није налазио ту тек тако случајно. Молила сам често тату да ископамо камен и откријемо шта је унутра, али је тата одбијао да то учини па сам одустала. Само нисам одустала од замишљања врсте скривеног блага.

Кроз године та маштања су се мењала од ковчега пуног златника, велике кутије са златним накитом и драгуљима, мапа које су приказивале неке важне топониме античких вазни и амфора.

Сваку од ових опција пратила је и занимљива прича пуна заплета и најразличитијих јунака по узору на безброј бајки које сам прочитала. И све су увек имале срећан крај, правда је обавезно тријумфално побеђивала.

Никада нисам открила шта има и да ли ишта има испод камена. Кућу смо касније продали са недирнутим каменом. То је за мене до данас остала велика тајна. Сада знам да је тако и требало да буде. Можда бисмо откопавањем нарушили нечији мир из далеке прошлости или пронашли нешто што нам се не би свидело. Овако је камен из наше баште годинама подстицао моју машту и креативност а то је било неупоредиво вредније од ћупа са златом који је можда тамо био сакривен.